

Yem Bitkisi Desteklerinin Yem Bitkisi Üretimine Etkisi (Sivas İli Örneği)

Gülçin ALTINTAŞ¹ Atila ALTINTAŞ¹ Erol ÇAKMAK¹

¹Orta Karadeniz Geçit Kuşağı Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Tokat
e-posta:altintasgulcin@gmail.com

Alındığı tarih (Received): 05.04.2017

Kabul tarihi (Accepted): 25.07.2017

Online Baskı tarihi (Printed Online): 29.08.2017

Yazılı baskı tarihi (Printed): 09.09.2017

Öz: Çalışma, yem bitkisi üretim desteğinin yem bitkisi üretimine etkisinin belirlenmesi amacıyla yürütülmüştür. Araştırmanın ana materyalini 58 üreticiden anket yolu ile toplanan veriler oluşturmaktadır. Çalışmanın kapsamını, Sivas İlinde yem bitkisi üretimi yapan ve destek alan üreticiler oluşturmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, yem bitkisi üretiminin artırılması için verilen desteklerin ekim alanı ve üretim miktarının artırılmasına katkı sağladığı belirlenmiştir. Üreticilerin mevcut destek miktarını yeterli bulmadığı, destek miktarı artarsa yem bitkisi ekim alanını artıracığı belirlenmiştir. Üreticilerin çoğunluğu yeteri kadar destek verilirse nadas yılında da yem bitkisi yetiştireceğini ifade etmiştir. Yem bitkisi desteklemelerinin yem bitkisi üretimi ve sürdürülebilirliğinde oldukça önemli bir faktör olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Yem bitkisi desteklerinin artırılması durumunda tüm işletmelerde yonca ve korunga üretiminin artırılacağı belirlenmiştir. Destek verilmesi gereken en düşük arazi büyüklüğü 6 dekar olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yem Bitkileri, Tarımsal Desteklemeler, Sürdürülebilirlik

Effect of Feed Plant Supports on Feed Plant Production (Sivas Province Example)

Abstract: This study was purposed to determine the effect on the production of feed plants of feed plant supports. The main material of the study has comprised of data that collected from 58 producers via survey. Scope of the study has comprised of producers that have made to feed plants production and taken supports in Sivas Province. According to results of the research, it has been determined that increase both production area and production amount the supports given to the increase to feed plants production. It was determined that did not find enough the amount of current support of producers. It was determined that the producers would increase the production area of feed plants if the feed crops increase the amount of support. The majority of the producers expressed that they will grow feed plants in the fallow if enough support are given. Feed plant support has been achieved as a very important factor in the production and sustainability of feed plants. In case of increasing the support of feed plants, it has been determined the production of alfalfa and sainfoin will be increased in all farming. It is determined that support for the smallest land size of 6 dekar will be appropriate.

Key words: Forage crops, agricultural supports, sustainability

1.Giriş

Tarım sektörü, ülkelerin gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, tüm ülkelerin ekonomik hayatlarında önemli bir yere sahiptir. Çünkü insanların beslenebilmesi için gereken gıda maddeleri ile hammaddelerin temini tarım sektörüyle

sağlanmakta ve bu sektörün de ikamesi bulunmamaktadır (Doğan ve ark, 2015).

Tarımsal ürünlerin stratejik öneme sahip olmasına karşın tarımsal gelirin düşük olması, bu sektörün desteklenmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle hayvansal üretime yönelik desteklemeler ile üretimi yönlendirme, üretimde

* Bu çalışma Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü tarafından desteklenmiştir.

devamlılığı sağlama, kalitede iyileştirme, üretimde verimliliği artırma ve alternatif üretim yöntemleriyle yeni ürün çeşitliliğini özendirme amaçlanmaktadır (Yavuz ve ark., 2004).

Hayvancılıkta arzu edilen gelişmenin temin edilebilmesi, verimliliğin ve kârlılığın sağlanabilmesi, büyük ölçüde kaliteli kaba yem üretimine bağlıdır. Bu bağlamda yem bitkileri üretimini teşvik için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın aldığı "Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Karar" kapsamında, yem bitkisi üretimi 2000 yılından itibaren desteklenmektedir.

Üreticiler teşvik ödemelerinden yararlanabilmek için Çiftçi Kayıt Sistemi'ne (ÇKS) kayıtlı olmak ve kaliteli kaba yem üretimi yaparak bitkiyi hasat etmek zorundadırlar. "Hayvancılık Desteklemeleri Hakkında Uygulama Esasları Tebliği" kapsamında çok yıllık yem bitkileri yonca, korunga ve yapay çayır meraları kapsamaktadır. Tek yıllık yem bitkileri ise fiğ, macar fiği, burçak, mürdümük, sorgum, sudan otu, sorgum-sudan otu melezi, hayvan pancarı, yem şalgamı, yem bezelyesi ve silajlık mısırdır. Desteklemeler, başvuruda bulunan üreticilerin parselleri hasat kontrolü sonucunda vejetatif gelişim gösteren kısmı 10 dekarın altında olmamak koşulu ile değerlendirmeye alınmaktadır (Anonim, 2015).

TÜİK 2016 yılı verilerine göre Türkiye'de yem bitkileri ekim alanı 1867202 hektardır. Bu alan nadas alanları dâhil toplam ekim alanlarının % 9.51'ini oluşturmaktadır (Anonim, 2016a). Sivas ilinde toplam tarım alanı 1106085 hektar olup, toplam tarım alanının % 66.10'u marjinal tarım arazisinden oluşturmaktadır. Marjinal tarım alanlarını hariç tutarsak toplam ekilen alan içerisinde yem bitkileri ekiliş alanı % 26.96 gibi oldukça önemli bir düzeydedir (Anonim, 2016b). Sivas ilinde, tarım ve hayvancılık çok büyük ekonomik etkinliğe sahip olup, iklimin etkisi ve geniş mera alanlarının varlığı ile hayvancılık ve yem bitkisi tarımı önemli bir yer tutmaktadır.

Çalışmada Sivas ilinde yem bitkisi üretim desteğinin yem bitkisi üretimine etkisi ve destekleme politikalarının etkinliği belirlenmeye çalışılmıştır.

2. Materyal ve Metot

Araştırmanın ana materyalini Sivas ilinde yem bitkisi üretimi yapan üreticilerden elde edilen veriler oluşturmuştur. Yem bitkisi yetiştiren tüm işletmeler popülasyon kabul edilmiş, üreticilerin arazi genişlikleri ÇKS kayıtlarından alınmıştır (Anonim, 2012). Çalışma alanında toplam 2261 üretici yem bitkisi üretimi yapmaktadır. Araştırma alanında yem bitkisi üretimi yapan üretici sayısı ve yem bitkisi ekilen alan dikkate alınarak tabakalı örnekleme yöntemine göre, örnek hacmi formül 1 yardımıyla hesaplanmıştır (Çiçek ve Erkan, 1996). Araştırmada örnek hacminin belirlenmesinde % 95 güven derecesinde çalışılmıştır ($z=1.96$). (n =örnek hacmini, N_h = h . tabakadaki işletme sayısını, S_h = h . tabakadaki verilerin standart sapmasını, S_h^2 = h . tabakadaki verilerin varyansını, N = örnekleme çerçevesindeki toplam işletme sayısını, D = d/Z , d = ortalamadan sapmayı ifade etmektedir.

$$n = \frac{(\sum N_h S_h)^2}{N^2 D^2 + \sum N_h S_h^2} \quad (1)$$

$$n_h = \frac{N_h S_h}{\sum N_h S_h} n \quad (2)$$

Tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemiyle görüşülecek üretici sayısı 58 olarak belirlenmiştir. Örnek hacminin tabakalara paylaştırılmasında formül 2'den yararlanılmıştır. 1-15 dekar arazi büyüklüğüne sahip 18 adet işletme I. grubu, 16-30 dekar arazi büyüklüğüne sahip 20 adet işletme II. grubu, 31 dekar ve üzeri arazi büyüklüğüne sahip 20 adet işletme de III. grubu oluşturmuştur.

Desteklemelerin yem bitkisi üretimine etkisi üretici görüşleri doğrultusunda ortaya konulmaya çalışılmış ve değerlendirmelerde ortalamalar ve basit yüzde hesapları kullanılmıştır.

İşletme grupları ile yem bitkisi desteleme uygulamaları konusunda üretici görüşleri ve üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri arasında bir bağımlılık olup olmadığını belirlemek için Ki-kare (χ^2) testi ve G testi uygulanmıştır (Düzgüneş ve ark., 1993; Sokal and Rohlf, 1995). Elde edilen tablolarda beklenen frekansların 5'den küçük

olduğu hücre veya gözlerin, toplam hücre sayısının % 20'sini geçtiği durumlarda likelihood ratio (G istatistiği) değeri kullanılmıştır (Düzgüneş ve ark., 1993). Nitel değişkenler arasında ilişki olup olmadığının incelendiği ki-kare testinin esası, parametrik hipotez testlerinde olduğu gibi H_0 hipotezini ileri sürerek, bu hipotezin reddedilip edilemeyeceğini incelemektir (Serper, 1986). H_0 hipotezinin reddedildiği yani bağımlılığın belirlendiği durumlarda bağımlılığın oranını belirlemek amacıyla Bağımlılık Katsayısı (Contingency Coefficient) kullanılmıştır (Özdamar, 1999).

P değeri istatistiksel anlamlılığın (statistical significance) varlığının ve varsa da var olan farklılığın kanıtının düzeyinin belirlenmesi amacı ile kullanılan bir değerdir (Dawson, Trapp, 2004). P değeri ne kadar küçük olursa H_0 hipotezini reddetmek için elimizdeki kanıt o kadar yüksek olur (Kul, S., 2014). İstatistik analizler sonucunda elde edilen P değerinin yorumlanmasında % 1, % 5, % 10 ve % 20 tablo değerleri kullanılmıştır (Düzgüneş ve ark., 1983). Hipotez testinde karar vermek için bazı kısıtlamalar gereklidir. Genel olarak 1.tip hata % 5 ile 2. tip hata % 20 ile sınırlandırılmıştır (Kanık, 2014). Sosyal çalışmalarda P değeri % 20 'ye kadar alınabilmektedir (Altıntaş, 2001).

3. Bulgular ve Tartışma

Araştırmada yem bitkisi yetiştiriciliği yapan üreticilerin yaşı, eğitim düzeyi, ikamet yeri, ailedeki birey sayısı, mesleki deneyim, sosyal güvence, tarım dışı geliri, bitkisel ve hayvansal üretim geliri, sosyo-ekonomik özellikler başlığı altında incelenmiştir. İşletme grupları ile sosyo-ekonomik özellikler arasında Ki-kare testi yapılmıştır (Çizelge 1).

Üreticilerin yaş, ikamet, ailedeki birey sayısı, mesleki deneyim, sosyal güvence ve bitkisel ürün geliri ile işletme grupları arasında yapılan Ki-kare testi sonucunda işletme büyüklüğü ile belirtilen sosyo-ekonomik özellikler arasında bağımlılık olmadığı belirlenmiştir. Yukarıda belirtilen sosyo-

ekonomik değişkenler ile işletme büyüklüğü birbirinden bağımsızdır.

Üreticilerin eğitim düzeyleri ile gruplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda işletme büyüklüğü ile eğitim düzeyi arasında $P=0,20$ önem düzeyinde bağımlılık olduğu belirlenmiştir ($G=6,456$, $P=0,168$). Ki-Kare testleriyle ölçümlenen değişkenler arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu durumda, bu ilişkinin ne oranda güçlü olduğunu test etmek için Kontingenz (Coefficient of Contingency) yani bağımlılık katsayısı kullanılmıştır (Düzgüneş ve ark., 1993). Bağımlılık katsayısı 0,313 olarak bulunmuştur (Çizelge 1). Köksal (2009), Rogers (1983) ve Demir (2009) tarafından yapılan saha araştırmalarında da eğitim düzeyinin davranış değişikliği üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Üreticilerin tarım dışı geliri olma durumu ile gruplar arasında yapılan ki-kare testi sonucunda tarım dışı geliri olma durumu ile işletme büyüklüğü arasında $P=0,20$ önem düzeyinde bağımlılık olduğu belirlenmiştir ($X^2=3,742$, $P=0,154$). Bağımlılık katsayısı 0,246 olarak bulunmuştur (Çizelge 1). Üreticilerin hayvansal üretim geliri ile işletme büyüklük grupları arasında yapılan ki-kare testi sonucunda hayvansal üretim geliri ve işletme büyüklüğü arasında $p=0,20$ önem düzeyinde bağımlılık olduğu belirlenmiştir ($X^2=4,363$, $P=0,113$). Bağımlılık katsayısı 0,267 olarak bulunmuştur (Çizelge 1). Üreticilerin tamamına yakını hayvancılık yapmakta olup sadece I. grupta 1 adet işletme hayvanı olmadığı halde sadece destek almak için yem bitkisi yetiştirmektedir. Araştırma bölgesinde hayvancılığın en önemli kısmını sığırcılık faaliyeti oluşturmaktadır. İşletmelerin sahip olduğu hayvan sayısı ortalama işletme başına 1,07 BBHB yerli hayvan, 7,45 BBHB melez hayvan, 1,83 BBHB kültür hayvanı olmak üzere toplam 10,35 BBHB hayvandır.

Çizelge 1. Üreticilerin sosyo-ekonomik özellikleri
Table 1. Socio-economic characteristics of producers

		I. Grup (1-15 dekar))		II. Grup (16-30 dekar)		III. Grup (31 dekar ve üzeri)		Genel	
		Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Yaş	50 Yaş ve Altı	10	55,56	10	50,00	14	70,00	34	58,62
	50 Yaş Üstü	8	44,44	10	50,00	6	30,00	24	41,38
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Eğitim	Düşük	1	5,56	4	20,00	2	10,00	7	12,07
	Orta	10	55,56	11	55,00	16	80,00	37	63,79
	Yüksek	7	38,89	5	25,00	2	10,00	14	24,14
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
İkamet	Köy	17	94,44	18	90,00	19	95,00	54	93,10
	İlçe	1	5,56	2	10,00	1	5,00	4	6,90
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Ailedeki birey sayısı	Az Bireyli (1-3)	2	11,11	3	15,00	1	5,00	6	10,34
	Orta Sayıda Bireyli (4-5)	8	44,44	11	55,00	8	40,00	27	46,55
	Çok Bireyli (6- +)	8	44,44	6	30,00	11	55,00	25	43,10
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Mesleki deneyim	20 Yıl ve Altı	4	22,22	3	15,00	5	25,00	12	20,69
	20 Yıl Üzeri	14	77,78	17	85,00	15	75,00	46	79,31
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Sosyal güvence	Var	16	88,89	17	85,00	18	90,00	51	87,93
	Yok	2	11,11	3	15,00	2	10,00	7	12,07
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Tarım dışı geliri olma durumu	Var	9	50,00	14	70,00	8	40,00	31	53,45
	Yok	9	50,00	6	30,00	12	60,00	27	46,55
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Bitkisel üretim geliri	1000-5000 TL	13	72,22	15	75,00	14	70,00	42	72,41
	5001-10000 TL	2	11,11	3	15,00	4	20,00	9	15,52
	10001 +	3	16,67	2	10,00	2	10,00	7	12,07
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Hayvansal üretim geliri	1000-5000 TL	9	50,00	13	65,00	6	30,00	28	48,28
	5001-10000 TL	7	38,89	4	20,00	9	45,00	20	34,48
	10001 +	2	11,11	3	15,00	5	25,00	10	17,24
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Yaş		$X^2= 1,750$			$P = 0,417$				
Eğitim		$G= 6,456$			$P = 0,168***$			$CC= 0,313$	
İkamet		$G= 0,307$			$P = 0,858$				
Ailedeki birey sayısı		$G= 3,065$			$P = 0,547$				
Mesleki deneyim		$G= 0,667$			$P = 0,716$				
Sosyal güvence		$G= 0,253$			$P = 0,881$				
Tarım dışı geliri olma durumu		$X^2= 3,742$			$P = 0,154***$			$CC= 0,246$	
Bitkisel üretim geliri		$X^2= 0,126$			$P = 0,939$				
Hayvansal üretim geliri		$X^2= 4,363$			$P = 0,113***$			$CC= 0,267$	

* P=0,05, P=**0,10, ***P=0,20 önem düzeyi

Not: Elde edilen tablolarda beklenen frekansların 5'den küçük olduğu hücre veya gözlerin, toplam hücre sayısının % 20'sini geçtiği durumlarda likelihood ratio (G istatistiği) değeri kullanılmıştır (Düzgüneş ve ark., 1993)

3.1. Desteklemelerin Yem Bitkisi Üretimine Etkisi

Türkiye'de kırsal alana ve üreticilere yönelik olarak verilen destekler, belirli amaçların

sağlanmasına yönelik olarak yapılmaktadır. Desteklemeler tarım politikası hedefleri doğrultusunda ürün bazında kendi kendine yeten ve sürdürülebilir bir yapıyı kurmaya dönük olarak

gerçekleştirilmektedir. Bu amaçla tarımsal desteklerin amacına ulaşması için uygun ve gerekli koşulların olup olmadığının belirlenmesi önem taşımaktadır.

Günümüzde yem bitkisi destekleri yem bitkisi üretimini arttırmak, hayvancılıkta kaliteyi yükseltmek ve yem bitkisi üretiminde sürdürülebilirliği sağlamak amacıyla yapılmaktadır. Üreticilere yapılacak destekleme ödemeleri her yıl “Bitkisel Üretime Destekleme Ödemesi Yapılmasına Dair Tebliğ” kapsamında yayımlanmaktadır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından verilen yem bitkisi desteklerinin yem bitkisi üretimine etkisinin olup olmadığı çalışmada belirlenmeye çalışılmıştır. İlk olarak üreticilerin destek öncesi ve sonrası yem bitkisi üretim durumu belirlenmiştir.

Araştırma bölgesinde yetiştirilen yem bitkileri yonca, silajlık mısır, fiğ, korunga, arpa ve yulafır. Türkiye genelinde en fazla ekim alanına sahip yem bitkisi fiğ olup bunu yonca takip etmektedir. Kaba yem üretimi açısından üçüncü sırada korunga yer almaktadır (Sabancı ve ark. 2010).

Yem bitkisi destekleme öncesi ve sonrası durum incelendiğinde desteklemelerden sonra I. grup işletmelerde yonca ve korunga üretim alanında artış olduğu, arpa ve yulaf üretim alanında değişim olmadığı belirlenmiştir. Destekleme sonrası II. grup işletmelerde yonca, silajlık mısır, fiğ, korunga, arpa ve yulaf üretim alanlarında artış olduğu belirlenmiştir. III. grup işletmelerde ise yonca, korunga ve yulaf üretim alanında artış olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Destek öncesi ve sonrası yem bitkisi üretim durumu (ortalama olarak)

Table 2. Production status of feed plants before and after support

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
	Üretim Alanı (da)		Üretim Alanı (da)		Üretim Alanı (da)		Üretim Alanı (da)	
	Destek Öncesi	Destek Sonrası	Destek Öncesi	Destek Sonrası	Destek Öncesi	Destek Sonrası	Destek Öncesi	Destek Sonrası
Yonca	4,56	6,72	6,25	6,35	12,00	14,45	7,71	9,26
Silajlık mısır	0,33	0,00	0,50	2,50	0,00	0,00	0,28	0,86
Fiğ	0,83	0,39	0,35	2,05	4,00	3,85	1,76	2,16
Korunga	0,11	1,50	1,00	6,75	15,50	26,85	5,72	12,05
Arpa	1,56	1,56	0,25	0,75	9,40	9,40	3,81	3,98
Yulaf	0,78	0,78	0,00	2,60	5,50	9,00	2,14	4,24

Desteklemelerin etkisiyle yem bitkisi ekiliş alanlarında artış olmuştur. Tüm işletme gruplarında özellikle yonca ve korunga üretim alanlarında artış olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlar doğrultusunda yem bitkisi üretim alanlarının artmasında desteklemelerin olumlu yönde etkisi olduğu söylenebilir.

I. Grup işletmeler arazi büyüklüğü düşük olan işletmelerdir. Arazi kısıtı olduğu için ürettiği yem bitkisi alanını artırmak için yetiştirdiği diğer üründen vazgeçmektedir. Bu işletmeler yonca ve korunga alanını artırmak için silajlık mısırdan vazgeçmiş, fiğ üretimini de azaltmıştır. II. grup işletmeler tüm yem bitkisi ekim alanlarında artış yapmış, III. grup ise yem bitkisi üretim alanını artırmış, vazgeçtiği ürün olmamıştır.

Yem bitkisi desteğinin üretim alanı üzerine etkisinin yanında işletmede hayvan sayısı ve işletme gelirinde meydana getirdiği değişiklikler belirlenmiştir. Yem bitkisi desteğinin yem bitkisi üretim alanında artış meydana getirdiği görüşüne üreticilerin % 91,38’i katılmaktadır (Çizelge 3).

Desteklemelerin etkisiyle, yem bitkisi üretim artışı ve buna bağlı olarak hayvan sayısında da artış yaptıklarını belirtenlerin oranı tüm gruplarda % 70 ’in üzerindedir. Yem bitkisi desteklerinin hayvan sayısı artışına pozitif yönde bir etkisinin olduğu görülmektedir (Çizelge 3). Yem bitkisi desteklemelerinden sonra büyükbaş hayvan sayısında artış olduğunu belirtenlerin oranı % 74,14, küçükbaş hayvan sayısında artış olduğunu belirtenlerin oranı % 43,10’dur (Çizelge 3).

Çizelge 3. Yem bitkisi desteğinin işletmede meydana getirdiği değişiklikler**Table 3.** Changes caused in farm of feed plant support

Düşünceler	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Yem bitkisi üretim artışı oldu								
Katılıyor	17	94,44	19	95,00	17	85,00	53	91,38
Kararsız	0	0,00	1	5,00	3	15,00	4	6,90
Katılmıyor	1	5,56	0	0,00	0	0,00	1	1,72
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Büyükbaş hayvan sayısında artış oldu								
Katılıyor	13	72,22	15	75,00	15	75,00	43	74,14
Kararsız	0	0,00	2	10,00	4	20,00	6	10,34
Katılmıyor	5	27,78	3	15,00	1	5,00	9	15,52
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Küçükbaş hayvan sayısında artış oldu								
Katılıyor	7	38,89	9	45,00	9	45,00	25	43,10
Kararsız	5	27,78	5	25,00	8	40,00	18	31,03
Katılmıyor	6	33,33	6	30,00	3	15,00	15	25,86
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Gelir düzeyinde artış oldu								
Katılıyor	11	61,11	13	65,00	13	65,00	37	63,79
Kararsız	2	11,11	4	20,00	3	15,00	9	15,52
Katılmıyor	5	27,78	3	15,00	4	20,00	12	20,69
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00

Hayvancılık üretim maliyetinin düşürülmesinde yem bitkisi üretiminin önemi büyüktür. Bundan dolayı, üreticilerin yem bitkisi üretim artışı ile birlikte hayvansal ürün gelirlerinde artış olacağı beklenmektedir. I. gruptaki üreticilerin % 61,11'i, II. ve III. grupta % 65'i yem bitkisi desteğiyle birlikte hayvancılıktan elde edilen gelirlerinin yükseldiğini belirtmişlerdir (Çizelge 3). Elde edilen bu veriler doğrultusunda hayvansal ürün maliyetlerinin düşürülmesi bakımından yem bitkisi desteklerinin devam ettirilmesinin yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Ak (2013) tarafından yapılan çalışmada ekonomik olarak sürdürülebilir bir hayvancılık için yem bitkileri üretiminin teşvik edilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Saygı ve Alarslan (2012); Temel ve Şahin (2011) yaptıkları çalışmada yem bitkileri üretim alanlarının ve verimliliklerinin artırılması için yapılan desteklemelerin, arttırılarak ve çeşitlendirilerek devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

3.2. Yem bitkisi destekleme uygulamaları konusunda üreticileri görüşleri

Destekleme politikalarının etkinliğini arttırmaya yönelik tedbirlerin ortaya konulması amacıyla destekleme uygulamaları konusunda karşılaşılan sorunlar üretici görüşleri doğrultusunda ortaya konulmuştur. İlk olarak mevcut destek miktarının yeterliliği konusundaki üretici görüşleri incelenmiştir.

I. gruptaki üreticilerin % 77,78'i verilen destek miktarını yetersiz bulmaktadır. II. gruptaki üreticilerin % 40'ı ve III. gruptaki üreticilerin ise % 55'i yetersiz bulmaktadır. Verilen destek miktarını yeterli bulan üreticilerin oranı I. grupta % 5,56 iken II. grupta % 10 gibi düşük düzeyde kalmaktadır. III. grupta verilen destek miktarı yeterlidir diyen üretici bulunmamaktadır (Çizelge 4).

Çizelge Hata! Belgede belirtilen stilde metne rastlanmadı.. Mevcut destek miktarını yeterli bulup bulmama durumu

Table 4. Status whether find enough the amaount of current support of producers

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Yeterli değil	14	77,78	8	40,00	11	55,00	33	56,90
Orta düzeyde	3	16,67	10	50,00	9	45,00	22	37,93
Yeterli	1	5,56	2	10,00	0	0,00	3	5,17
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından araştırma yapılan yılda, yonca (sulu) için 50 TL/da, yonca (kuru) 30 TL/da, korunga 40 TL/da, tek yıllık yem bitkileri 35 TL/da, silajlık tek yıllık 50 TL/da, silajlık mısır (sulu) 75 TL/da, silajlık mısır (kuru) 35 TL/da, yapay çayır mera için 100 TL/da yem bitkisi desteği verilmiştir (Anonim, 2014).

Araştırma bölgesindeki üreticiler verilen bu destek miktarını yeterli bulmadıklarını beyan etmişlerdir. Üreticiler fiğ üretimi için dekar başına 77 TL, silajlık mısır için 114 TL, yonca için 114 TL, korunga için 124 TL verilmesini istemektedirler (Çizelge 5).

Çizelge 5. Üreticilerin olmasını istedikleri destek miktarı (ortalama) (TL)

Table 5. The amount of support they want to be the producer (average) (TL)

Ürünler	I. Grup	II. Grup	III. Grup	Genel Ortalama
Fiğ	77,78	78,00	75,71	76,97
Silajlık mısır	125,00	118,33	101,43	114,21
Yonca	125,38	107,22	112,37	113,90
Korunga	120,71	129,29	121,33	123,72

Yem bitkisi desteği mevcut uygulamada 10 dekarın altında olmamak koşulu bulunmaktadır (Anonim, 2015). Bu uygulamanın üreticiler tarafından değerlendirilmesi istenmiştir. Türkiye'deki arazi genişliklerinin küçük ve dağınık olmasından dolayı yem bitkisi ekimi yapan küçük işletmelerin birçoğu yem bitkisi üretmesine rağmen yem bitkisi desteğinden yararlanamamaktadır. Yem bitkisi destek uygulamalarında karşılaşılan sorunlardan bir diğeri ise yeter araziye sahip olmayan üreticilerin arazi kiralama durumudur. Üreticiler ile tarla sahipleri arasında yapılan kira kontratlarında tarla sahipleri verilecek desteklerden kendilerinin yararlanacakları koşulunu şart koşmaktadırlar. Bu durum yem bitkisi üretim artışına olumsuz yönde etki yapmaktadır.

Yem bitkisi desteklemelerinden yararlanacak üreticiler tebliğ kapsamında belirlenmiş olmasına rağmen araştırma alanında desteklerden kimlerin yararlanması gerektiği konusundaki üretici görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Yem bitkisi

üretimi yapanların tamamı bu destekten yararlanması görüşü hâkim olup bu oran I. grupta % 72,22, II. ve III. grupta % 85'dir (Çizelge 6).

Yem bitkisi üretimini 10 dekarın üzerinde yapanlar bu destekten yararlanmalı görüşüne I. gruptaki üreticilerin % 27,78'i, II. gruptaki üreticilerin % 25'i, III. gruptaki üreticilerin % 30'u katılmaktadır. Genel ortalama üreticilerin yaklaşık % 63,79'u bu düşünceye katılmadıklarını belirtmişlerdir. Yem bitkisi desteklemeleri hayvancılık yapan herkese verilmeli görüşüne üreticilerin % 75,86'sı katılmaktadır. Yem bitkisi desteklemeleri tarla sahibine değil üretim yapana verilmeli görüşüne ise neredeyse üreticilerin tamamı katılmaktadır (Çizelge 6). Araştırma alanından elde edilen veriler ve gözlemler sonucunda yem bitkisi üretimi yapan tüm üreticilerin desteklerden yararlanmasının yem bitkisi üretimine olumlu yönde katkı sağlayacağı tespit edilmiştir.

Desteklemelerin nasıl verilmesi gerektiği 7 düzenlenmiştir.
konusundaki üretici görüşleri incelenmiş Çizelge

Çizelge 6. Yem bitkisi desteği kimlere verilmeli konusundaki üretici görüşleri

Table 6. Views on producers on who should be given of feed plant support

	Düşünceler	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
		Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Destek üretim yapanların tamamına verilmeli	Katılıyor	13	72,22	17	85,00	17	85,00	47	81,03
	Kararsız	1	5,56	2	10,00	3	15,00	6	10,34
	Katılmıyor	4	22,22	1	5,00	0	0,00	5	8,62
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
10 dekar üzerinde üretim yapanlara verilmeli	Katılıyor	5	27,78	5	25,00	6	30,00	16	27,59
	Kararsız	1	5,56	2	10,00	2	10,00	5	8,62
	Katılmıyor	12	66,67	13	65,00	12	60,00	37	63,79
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Hayvancılık yapanlara verilmeli	Katılıyor	15	83,33	14	70,00	15	75,00	44	75,86
	Kararsız	0	0,00	1	5,00	1	5,00	2	3,45
	Katılmıyor	3	16,67	5	25,00	4	20,00	12	20,69
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Tarla sahibine değil üretim yapana verilmeli	Katılıyor	18	100,00	20	100,00	17	85,00	55	94,83
	Kararsız	0	0,00	0	0,00	1	5,00	1	1,72
	Katılmıyor	0	0,00	0	0,00	2	10,00	2	3,45
	Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00

Çizelge 7. Yem bitkisi desteklemelerinin neye göre verilmesi gerektiği konusundaki üretici görüşleri

Table 7. Views of producers on subject should be given according to what of support feed plants

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Ürüne göre verilmeli	2	11,11	2	10,00	0	0,00	4	6,90
Ekili alana göre verilmeli	12	66,67	13	65,00	13	65,00	38	65,52
Hayvancılık yapmayana verilmemeli	4	22,22	5	25,00	7	35,00	16	27,59
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00

Üreticilerin % 65,52'si ekili alana göre verilmeli, % 27,59'u hayvancılık yapmayana verilmemeli, % 6,90'ı ise ürüne göre verilmeli şeklinde görüş beyan etmişlerdir. Elde edilen bu sonuçtan, yem bitkisi üretiminde alan bazı desteklerin devam ettirilmesinin sürdürülebilir

yem bitkisi üretimine katkı sağlayacağı söylenebilir.

Destek verilecek en düşük arazi büyüklüğünün I. gruptaki üreticiler 4 dekar, II. gruptakiler 5 dekar ve III. gruptakiler ise 9 dekar olması gerektiğini ifade etmişlerdir (Çizelge 8).

Çizelge 8. Destek verilmesi gereken en düşük arazi miktarı konusundaki üretici görüşleri

Table 8. Views of producers on subject the amount of minimum land should be given support

	I. Grup	II. Grup	III. Grup	Genel Ortalama
Arazi miktarı (dekar)	4,44	4,85	9,05	6,17

“Hayvancılık Desteklemeleri Hakkında Uygulama Esasları Tebliği” kapsamında 10 dekarın altında yem bitkisi yetiştiren üreticiler bu desteklerden yararlanamamaktadır. Yem bitkisi üretiminde 10 dekarın altında üretim yapan üreticilerde bu destekten faydalanmak istemektedirler.

3.3. Desteklemeler Artarsa Yem Bitkisi Üretme Durumu

Destek miktarı artarsa üreticilerin yem bitkisi üretimini artırıp artırmayacakları incelenmiştir. I. gruptaki üreticilerin % 61,11'i, II. gruptaki üreticilerin % 45'i ve III. gruptaki üreticilerin % 60'ı ekim alanını çok artıracaklarını ifade etmişlerdir. Değişiklik yapmam diyen üretici

(% 11.11) sadece I. grupta bulunmaktadır (Çizelge 9).

Çizelge 9. Destek miktarı artarsa üreticilerin yem bitkisi üretimini artırıp artırmayacağı

Table 9. Whether or not will increase feed production of producers if increase support amount

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Değişiklik yapmaz	2	11,11	0	0,00	0	0,00	2	3,45
Biraz artırır	5	27,78	11	55,00	8	40,00	24	41,38
Çok artırır	11	61,11	9	45,00	12	60,00	32	55,17
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00

Üreticilerin yeteri kadar destek verilirse nadas yılında yem bitkisi yetiştirip yetiştirmeyeceği sorulmuştur. I. gruptaki üreticilerin % 88,89, II.

ve III. gruptaki üreticilerin ise tamamı cazip miktarda destek verilirse nadas yılında yem bitkisi yetiştireceklerini ifade etmişlerdir (Çizelge 10).

Çizelge 10. Üreticilerin yeteri kadar destek verilirse nadas yılında yem bitkisi yetiştirip yetiştirmeyeceği

Table 10. Whether or not will grow feed plants in fallow year of producers, if given enough support

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Evet	16	88,89	20	100,00	20	100,00	56	96,55
Hayır	2	11,11	0	0,00	0	0,00	2	3,45
Toplam	18	100,00	20	100	20	100,00	58	100,00

3.4. Desteklemeler Kalkarsa Yem Bitkisi Üretme Durumu

Türkiye’de yem bitkisi üretimi hayvanların ihtiyacını karşılayacak düzeyde değildir. Desteklerin verilmeye başlandığı yıllarda % 3-4 olan yem bitkisi üretimi, destekleme politikaları sonucunda yaklaşık % 14’e yükselmiştir. Oran olarak mevcut artış miktarının altına düşülmemesi veya artış miktarının artırılması Gıda Tarım ve

Hayvancılık Bakanlığı politikası olarak öngörülmektedir (Cevher ve ark., 2015). Bu kapsamda destek kaldırıldığında yem bitkisi üretiminde meydana gelecek değişimlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Yem bitkisi desteklerinin kaldırılması durumunda üreticilerin üretime devam etme durumları Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 11. Desteklemeler kalkarsa üreticilerin yem bitkisi üretimine devam edip etmeyeceği

Table 11. If the support are lifted, whether or not will continue to produce feed plants of producers

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel Ortalama	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Evet	15	83,33	15	75,00	14	70,00	44	75,86
Hayır	3	16,67	5	25,00	6	30,00	14	24,14
Toplam	18	100,00	20	100,00	20	100,00	58	100,00
Evet ise nedeni								
Üretimi azaltırım	0	0,00	2	13,33	2	14,29	4	9,09
Mecbur olduğum için üretmeye devam ederim	13	86,67	12	80,00	12	85,71	37	84,09
Satmak için üretim	2	13,33	1	6,67	0	0,00	3	6,82
Toplam	15	100,00	15	100,00	14	100,00	44	100,00
Hayır ise								
Satın almak daha karlı	2	66,67	5	100,00	6	100,00	13	92,86
Maddi imkânsızlık	1	33,33	0	0,00	0	0,00	1	7,14
Toplam	3	100,00	5	100,00	6	100,00	14	100,00

Desteklemeler kaldırıldığında I. gruptaki üreticilerin % 83,33'ü yem bitkisi üretimine devam edeceklerini belirtirken, bu oran II. grupta % 75, III. grupta % 70 olarak saptanmıştır (Çizelge 11). Elde edilen sonuçlara göre mevcut üretim alan ve miktarı üzerine desteklemelerin etkisi yaklaşık % 20-25'dir.

Yem bitkisi üretimine devam edecek üreticilerin belirtmiş oldukları nedenler Çizelge 11'de gösterilmiştir. Yem bitkisi desteği kaldırıldığı takdirde I. gruptaki üreticilerin % 86,67'si hayvanların ihtiyaçlarını karşılamak için yem bitkisi üretimini yapacaklarını belirtmişlerdir. Bu oran II. grupta % 80 ve III. grupta % 85,71 olarak tespit edilmiştir. Birinci gruptaki üreticiler hayvancılık yaptığı sürece mecbur olduklarını, bu yüzden üretime devam edeceklerini yem bitkisi üretiminde azalmaya gidemeyeceklerini ifade etmişlerdir.

İşletme büyüklüğü arttıkça üreticiler farklı düşünebilmektedir. I. gruptaki üreticilerin % 16'sı, II. gruptaki üreticilerin % 25'i ve III. gruptaki üreticilerin % 30'u destek kalkarsa yem bitkisi üretimini azaltacağını belirtmişlerdir.

Desteklemeler kalktıktan sonra yem bitkisi üretimine devam etmeyecek üreticilerin oranı yaklaşık % 25'dir. Bu üreticilerin yem bitkisini üretmeme nedenleri belirlenmiştir. Çizelge 11'den görülebileceği gibi desteklemeler kalkarsa yem bitkisi üretimi yapmam diyen üreticiler üretim maliyetlerinin yüksek olması ve satın almanın daha karlı olmasını I. gruptaki üreticilerin % 66,67'si, II. ve III. gruptaki üreticilerin ise % 100'ü neden olarak göstermişlerdir. Elde edilen sonuçlara göre yem bitkisi üretmeme nedenleri arasında en önemlisi üretim maliyetlerinin yüksekliğidir.

İşletme grupları ile yem bitkisi destekleme uygulamaları konusundaki üretici görüşleri arasında, bir bağımlılık olup olmadığını belirlemek için Ki-kare (χ^2) testi yapılmıştır. Yapılan Ki-kare testi sonucunda yem bitkisi ekim alanını artırmayı düşünme durumu ile işletme büyüklüğü arasında bağımlılık olduğu belirlenmiştir ($G=14,744$, $P=0,005$). Bağımlılık katsayısı 0,437 olarak bulunmuştur (Çizelge 12). İşletme büyüklüğü ile yem bitkisi ekim alanını artırma arasında bağımlılık vardır.

Çizelge 12. Yem bitkisi destekleme uygulamaları ile gruplar arasında yapılan Ki-kare testi sonuçları
Table 12. Chi square test results between farm groups with feed plant support practices

		I. Grup	II. Grup	III. Grup	Genel
		Frekans	Frekans	Frekans	Frekans
Üreticilerin yem bitkisi ekim alanını artırmayı düşünme durumu	Evet	10	5	14	29
	Hayır	4	11	1	16
	Kısmen	4	4	5	13
	Toplam	18	20	20	58
Mevcut destek miktarını yeterli bulup bulmama durumu	Yeterli değil	14	8	11	33
	Yeterli	4	12	9	25
	Toplam	18	20	20	58
Destek miktarı artarsa üreticilerin yem bitkisi üretimi artırıp artırmayacağı	Hiç ya da biraz	7	11	8	26
	Çok artırır	11	9	12	32
	Toplam	18	20	20	58
Desteklemeler kalkarsa yem bitkisi üretimine devam edip etmeyeceği	Evet	15	15	14	44
	Hayır	3	5	6	14
	Toplam	18	20	20	58
Üreticilerin yem bitkisi ekim alanını artırma durumu		$G = 14,744$	$P = 0,005^*$		$CC = 0,437$
Mevcut destek miktarını yeterli bulup bulmama durumu		$\chi^2 = 5,558$	$P = 0,062^{**}$		$CC = 0,296$
Destek miktarı artarsa üreticilerin yem bitkisi üretimi artırıp artırmayacağı		$\chi^2 = 1,282$	$P = 0,527$		
Desteklemeler kalkarsa yem bitkisi üretimine devam edip etmeyeceği		$G = 0,961$	$P = 0,619$		

* $P=0,01$, $P=0,01$, $P=0,01$, $P=0,01$ önem düzeyi

Not: Elde edilen tablolarda beklenen frekansların 5'den küçük olduğu hücre veya gözlerin, toplam hücre sayısının % 20'sini geçtiği durumlarda like lihood ratio (G istatistiği) değeri kullanılmıştır (Düzgüneş ve ark., 1993)

Üreticilerin mevcut yem bitkisi destek miktarını yeterli bulup bulmama durumu ile gruplar arasında yapılan Ki-kare testi sonucunda üreticilerin mevcut destek miktarını yeterli bulup bulmama durumu ile işletme grupları arasında

bağımlılık olduğu belirlenmiştir ($X^2=5,558$, $P=0,062$). Bağımlılık katsayısı 0,296 olarak bulunmuştur (Çizelge 12). İşletme büyüklüğü ile mevcut yem bitkisi destek miktarını yeterli bulma arasında bağımlılık vardır.

Çizelge 13. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında üreticilerin beklentileri

Table 13. Expectation of producers from the Ministry of Food, Agriculture and Livestock

	I. Grup		II. Grup		III. Grup		Genel	
	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%	Frekans	%
Yem bitkileri konusunda eğitim verilmesi	6	16,67	3	7,50	7	16,28	16	13,45
Desteleme ile ilgili bürokrasinin azalması	0	0,00	2	5,00	1	2,33	3	2,52
Desteklemelerin artırılması	8	22,22	12	30,00	9	20,93	29	24,37
Girdilerin ucuzlatılması	15	41,67	16	40,00	20	46,51	51	42,86
Hisseli arazilerin destekten yararlanması	7	19,44	7	17,50	3	6,98	17	14,29
Kredi kolaylığı	0	0,00	0	0,00	3	6,98	3	2,52
Toplam*	36	100,00	40	100,00	43	100,00	119	100,00

* Birden fazla cevap verilmiştir.

Çalışmanın son kısmında yem bitkisi üreticilerinin Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığında beklentilerinin neler olduğu tespit edilmiştir. Yem bitkisi üreticilerinin sorunları ve beklentileri incelendiğinde en önemli beklenti (% 42,86) girdilerin ucuzlatılması konusundadır. Daha sonraki en önemli beklenti desteklemeler ile ilgilidir. Desteklemelerin artırılması (% 24,37), hisseli arazilerinde desteklemelerden yararlandırılması (% 14,29) bakanlıktan diğer beklentileridir (Çizelge 13).

4. Sonuçlar

Çalışmada yem bitkisi üreticilerinin sosyo-ekonomik özellikleri, yem bitkisi desteklemelerinin yem bitkisi üretimine etkisi ve yem bitkisi destekleme uygulamaları konusunda üreticileri görüşleri incelenerek destekleme politikalarının etkisi ölçülmeye çalışılmıştır.

Çalışma bölgesinde üreticilerin destek öncesi ve sonrası yem bitkisi ekim alanları incelenmiş ve yem bitkisi desteklerinin tüm işletmelerde yonca ve korunga üretiminin artırılmasına daha fazla etki yaptığı belirlenmiştir.

Yem bitkisi destekleme uygulamalarının üreticiler tarafından değerlendirilmeleri yapılmıştır. Desteklemenin 10 dekarın üzerinde yapanlara verilmesi görüşüne üreticilerin büyük çoğunluğu katılmamaktadır. Destek verilmesi gereken en düşük arazi 6 dekar olması gerektiğini ifade etmişlerdir. 10 dekar arazi genişliği altında yem

bitkisi üretimi yapan üreticilerin de desteklemelerden yararlanması, yem bitkisi desteklemelerinin hayvancılık yapan herkese verilmesi ve tarla sahibine değil üretim yapana verilmesi gerektiği üretici görüşleri doğrultusunda ortaya çıkmaktadır.

Türkiye'deki arazi genişliklerinin küçük ve dağınık olmasından dolayı yem bitkisi ekimi yapan küçük işletmelerin birçoğu yem bitkisi üretimi gerçekleştirmelerine rağmen yem bitkisi desteğinden yararlanamamaktadır. Bu durum yem bitkisi üretim artışına olumsuz yönde etki yapmaktadır.

Destek sonucu yem bitkisi üretiminde meydana gelen artışın işletmede ne gibi değişiklikler meydana getirdiği belirlenmiştir. Destek sonucu yem bitkisi üretiminde artış meydana geldiği, artan yem üretiminin hayvan sayısında da artışa neden olduğu belirlenmiştir. Aksu ve ark (2016), yaptığı çalışmada yem bitkileri desteği alımından sonra büyükbaş hayvan sayısının artış durumu ile işletmelerin yıllık toplam gelirleri içindeki büyükbaş hayvancılığın payı, işletmelerin sahip olduğu büyükbaş hayvan sayısı ve yem bitkisi ekim alanı büyüklüğü arasında anlamlı ilişkilerin olduğu tespit edilmiştir.

Üreticiler mevcut destek miktarını yeterli bulmamaktadır. Üreticilerin mevcut destek miktarını yeterli bulup bulmama durumu ile

gruplar arasında yapılan Ki-kare testi sonucunda gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak önemli olduğu belirlenmiştir.

Üreticiler fiğ üretimi için dekar başına 77 TL, silajlık mısır için 114 TL, yonca için 114 TL, korunga için 124 TL destek verilmesini istemektedirler.

Destek miktarı artarsa üreticilerin büyük çoğunluğunun yem bitkisi ekim alanını imkânları ölçüsünde artıracacağı belirlenmiştir.

Üreticilerin tamamına yakını yeteri kadar destek verilirse nadas yılında yem bitkisi yetiştireceğini ifade etmiştir. Dolayısıyla yem bitkisi desteklemelerinin yem bitkisi üretimi ve sürdürülebilirliğinde oldukça önemli bir faktör olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Desteklemeler kaldırılırsa üreticilerin yaklaşık % 25'i yem bitkisi üretimini azaltacağını belirtmişlerdir. Desteklemeler kalkarsa yem bitkisi üretimine devam etmeyecek üreticiler maliyetlerinin yüksek olması ve satın almanın daha karlı olmasını neden olarak göstermişlerdir. Hayvansal ürün maliyetlerinin düşürülmesi bakımından yem bitkisi desteklerinin devam ettirilmesinde yarar görülmektedir.

Kaynaklar

- Ak, İ. 2013. VII. Ulusal Hayvan Besleme Kongresi (Uluslararası Katılımlı), sayfa 1-12, 26 – 27 Eylül, 2013, Ankara.
- Aksu, N., Dellal, İ., 2016. Afyonkarahisar İlinde Yem Bitkileri Desteğinin Büyükbaş Hayvancılık Faaliyetleri ile İlişkisinin Değerlendirmesi, YYÜ TAR BİL DERG (YYU J AGR SCI) 2016, 26(1): 52-60
- Altıntaş, A., 2001. Tokat Kazova Yöresinde Bazı Ürünlerde Ekonomik Gübre Kullanım Düzeyinin ve Buna Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi
- Anonim, 2012. Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü, ÇKS Kayıtları, Sivas.
- Anonim, 2014. <http://www.tarim.gov.tr/Konular/Tarimsal-Destekler/Hayvancilik-Desteklemeleri/Yem-Bitkileri>
- Anonim 2015, <http://mevzuat.basbakanlik.gov.tr>. Mera yönetmeliği.
- Anonim, 2016 a. Türkiye İstatistik Kurumu, Tarımsal İstatistikler.
- Anonim, 2016 b. Sivas İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü İstatistik Kayıtları.
- Cevher, C., Çelikyurt, M.A., Altıntaş, G., Şimşek, K., Aydoğan, M., Candemir, S., Monis, T., Kiraz, Y., 2015. Yem Bitkisi Desteklerinin Yem Bitkisi Üretimi ve Sürdürülebilirliğine Etkisi. TAGEM, Entegre Proje Sonuç Raporu.
- Çiçek, A. Erkan, O., 1996. Tarım Ekonomisinde Araştırma ve Örnekleme Yöntemleri, GOP Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayın No: 12, Ders Notları Serisi:6, Tokat.
- Demir, N., 2009. Destekleme Politikalarının Hayvancılık Sektörü Üzerine Etkilerinin Bölgesel Karşılaştırmalı Analizi, Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Erzurum.
- Doğan, Z., Arslan, S., Berkman, A.N., 2015. Türkiye’de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları: Tarihsel Bir Bakış, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi Yıl: Ocak 2015 Cilt-Sayı: 8 (1)
- Düzgüneş, O., T. Kesici ve F. Gürbüz (1983); İstatistik Metodları I, AÜ Ziraat Fakültesi Yayınları: 861, Ders Kitabı: 229, Ankara.
- Düzgüneş, O., Kesici, T., ve Gürbüz, F., 1993. İstatistik Metodlar, II. Baskı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları:369, Ankara.
- Kanık, A., 2014, <http://mestacon.tumblr.com/post/80738519327/p-degeri-dedikleri>, Published on June 3, 2014.
- Kul, S., 2014. İstatistik Sonuçlarının Yorumu: p Değeri ve Güven Aralığı Nedir, Bulletin of Pleura / Plevra Bülteni . Jan2014, Vol. 8 Issue 1, p11-13. 3p.
- Köksal, Ö. 2009. Organik Zeytin Yetiştiriciliğine Karar Verme Davranışı Üzerine Etkili Olan Faktörlerin Analizi, Doktora Tezi (basılmamış), Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özdamar, K., 1999. Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi-1, Kaan Kitapevi, Yayın No: 1, ISBN: 975 .67.87.01.5, Eskişehir.
- Rogers, E.M. 1983. Diffusion of Innovation. The Free Press, Newyork.
- Sabancı, C. O., Baytekin, H., Balabanlı, C., Acar, Z., 2010. Yem Bitkileri Üretimimin Artırılması Olanakları, Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongre Kitabı, sf: 343-360, Ankara.
- Saygı, Y. D. ve Alarslan Ö. F. 2012. Kaba Yem Destekleme Uygulamalarının Yozgat Yöresi Süt Sığırı Yetiştiriciliğine Etkileri, Veteriner Hekimler Derneği Dergisi 83(2): 25-35, Ankara.
- Serper, Ö., 1986. Uygulamalı İstatistik, Filiz Kitapevi, İstanbul.
- Sokal, R.R., and Rohlf, F.J., 1995. Biometry, The Principles and Practice of Statistics in Biological Research., Third Edition, W.H. Freeman Company, New York.
- Temel, S ve Şahin, K. 2011. Iğdır İlinde Yem Bitkilerinin Mevcut Durumu, Sorunları ve Çözüm Önerileri, sayfa 64-72, YYÜ TAR BİL DERGİSİ, 21(1):64-72
- Yavuz, F., Tan, S., Tunalıoğlu, R. ve Dellal, İ., 2004. Tarımsal Destekleme Politikalarının FEOGA Çerçevesinde OTP Uyumu Üzerine Bir Çalışma, Türkiye VI. Tarım Ekonomisi Kongresi, 16-18 Eylül, s. 44-52, Tokat.